

(O)jämställdhet i Uppsala

– det här gör kommunen
för ett jämställt Uppsala

Skriften bygger på rapporten "Jämställdhet i Uppsala kommun 2018". Informationen har hämtats från bland annat nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsrapportering, statistik från kommunens verksamhet, Kolada, SCB och Socialstyrelsen samt publikationen "Ung 018. En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala".

Kommunledningskontoret,
Avdelning social hållbarhet

Publiceringsår 2019

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Det är jämställdhetspolitikens övergripande mål i Sverige.

Delmålen är:

01. En jämn fördelning av makt och inflytande
02. Ekonomisk jämställdhet
03. Jämställd utbildning
04. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
05. Jämställd hälsa
06. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

I den här skriften beskriver vi jämställdheten i Uppsala och vad kommunen gör för att bidra till Sveriges jämställdhetsmål.

01

En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare. De ska också kunna vara med och forma hur man tar beslut inom samhällets alla sektorer.

Så här ser det ut i Uppsala

- Ungefär lika många kvinnor och män sitter i kommunfullmäktige. Samtidigt är andelen kvinnor något lägre än i jämförbara kommuner. Fler kvinnor än män lämnade sitt uppdrag som ledamot i kommunfullmäktige under förra mandatperioden.
- De flesta ungdomar känner att de kan lita på andra människor, även om siffrorna är lägre i Uppsala än i andra jämförbara kommuner. Något fler killar än tjejer känner tillit. Ju längre man har bott i Sverige, desto lättare känner man tillit.
- Andelen ungdomar som vill vara med och påverka har minskat något under de senaste åren. Något fler flickor än pojkar vill vara med och påverka.

- Fler gymnasieungdomar tycker att de har möjlighet att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen, något fler killar än tjejer.

Det här gör Uppsala kommun

Inom samhällsplaneringen pågår en hel del arbete för jämställdhet. Till exempel utvecklar kommunen sitt arbete med medborgardialoger för att engagera alla grupper i samhällsutvecklingen – särskilt medborgare som inte så ofta kommer till tals. Inför planeringen av Mötesplats Gottsunda och nya Lina Sandells park genomförde kommunen dialoger som engagerade ungdomar, särskilt tjejer, i utformningen.

Jämförbara kommuner: Eskilstuna, Gävle, Jönköping, Linköping, Norrköping, Södertälje, Västerås och Örebro.

Kommunen analyserar också sociala konsekvenser, som jämställdhet, när man planerar bostäder och miljöer. Projektet "Bostad för alla" i Rosendal ska leda till en större variation av bostäder, för att fler ska ha möjlighet att bo. Det gynnar inte minst äldre kvinnor som ofta har begränsade resurser.

Uppsalahem har analyserat sina boendedialoger ur ett jämställdhetsperspektiv. Analysen visar dels att vissa grupper inte medverkar, dels att kvinnor är överrepresenterade. Resultaten kommer att användas i utvecklingen av framtida dialoger, för att garantera en jämn fördelning av makt och inflytande mellan könen.

Flera kommunala fastighetsbolag arbetar för trygga fastigheter med bättre belysning och bevakning. De samarbetar också med lokala organisationer för att öka tryggheten i utsatta områden.

Även i andra kommunala verksamheter pågår arbetet för en jämn fördelning av makt och inflytande. Kulturnämnden arbetar med att öka andelen flickor som besökare, till exempel genom särskilda tjejprojekt. Uppsala Konsert och Kongress har infört den anonyma tjänsten "Jag rapporterar" som ska förhindra kränkningar bland personalen.

02

Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjlighet och villkor till betalt arbete, som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kommunens resurser ska komma alla invånare till nytta, och användas på ett sådant sätt att det stödjer en jämställd samhällsutveckling. Kommunens medarbetare ska ha jämställda arbetsvillkor och löner.

Så här ser det ut i Uppsala

- Kvinnors andel av mäns medianinkomst ökar snabbare än i jämförbara kommuner.
- Lönegapet mellan kommunanställda kvinnor och män minskar stadigt.
- Det finns fortfarande löneskillnader mellan likvärdiga kvinno- och mansdominerade yrkesgrupper.
- Arbetslösheten är 50 procent lägre än i jämförbara kommuner, och minskar både bland män och kvinnor.
- Andelen heltidsanställda i kommunorganisationen har ökat med större andel kvinnor än män, efter att kommunen införde heltid som norm.

Det här gör Uppsala kommun

Många av insatserna som görs av kommunens nämnder och bolag bidrar till ekonomisk jämställdhet. Arbetsmarknadsnämnden har bland annat startat en ny köksutbildning och fört diskussioner med branschorgan för att få in fler kvinnor i arbete inom bygg och transport. De har också tagit fram metoder för att lyckas få fler familjer med långvariga försörjningsstöd att bli självförsörjande.

Både arbetsmarknadsnämnden och kommunstyrelsen ser till att feriearbeten fördelas jämnt mellan ungdomar. De har erbjudit arbets- och praktikplatser till nyanlända och personer långt från arbetsmarknaden, så som extratjänster. Kommunen har också gjort flera insatser för ökad företagsamhet bland kvinnor.

Ett annat område där kommunen kan påverka ekonomisk jämställdhet är inom upphandling. Kommunen arbetar i dag både med miljökrav och sociala krav vid upphandling och inköp. Till exempel ställer flera kommunala bolag krav på att deras leverantörer ska arbeta aktivt med jämställdhet.

Extratjänst är en anställning på ett år som betalas av staten. En person som har en extratjänst fungerar som extra resurs på arbetsplatsen.

Även kultursektorn arbetar aktivt för en jämställd ekonomi. Uppsala Konsert och Kongress strävar efter jämställdhet vid rekrytering och produktion. Uppsala stadsteater tar också hänsyn till jämställdhetsaspekten när de sätter ihop de konstnärliga teamen och väljer produktioner och berättelser. Ett annat exempel är Fritid Uppsala som har analyserat resursfördelningens effekter för flickor och pojkar – för att se till att resurserna når alla utifrån deras behov, oavsett kön.

Som arbetsgivare arbetar nämnder och bolag för lika villkor i kvinno- och mansdominerande yrken. Kommunen införde till exempel heltid som norm 2017. Varje år gör kommunen också en obligatorisk kartläggning av löner för kvinnor och män, och resultatet används för att säkra jämställd lön inom lika och likvärdigt arbete. Kommunen arbetar löpande med att utveckla chefernas kompetens inom rekrytering och lönesättning. Ett nytt ledarskapsprogram för nya chefer är under utveckling – med större fokus på jämställdhet.

03

Jämställd utbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Arbetet med att motverka könsbunda studieval är ett viktigt fokusområde.

Så här ser det ut i Uppsala

- Allt färre elever uppnår kunskapskraven för årskurs 9, betygen sjunker och färre elever kvalificerar sig för vissa gymnasieprogram. Uppsala har något bättre siffror än jämförbara kommuner men följer samma mönster som hela riket.
- Det finns stora könsskillnader för elevers meritvärden i årskurs 9, där flickor ligger högre än pojkar.
- Fler flickor än pojkar tar gymnasieexamen inom tre år.
- Fler pojkar söker till kvinno-dominerade yrkesprogram än tidigare, men något mindre än i jämförbara kommuner.
- Både flickor och pojkar trivs sämre i skolan än förut, men pojkar trivs något bättre än flickor.

Det här gör Uppsala kommun

Kommunen gör flera insatser för att förbättra utbildningsmiljöerna – med hänsyn till jämställdhet. Kommunen använder könsuppdelad statistik och jämställdhetsanalyser för att utveckla skolor, skolgårdar och andra utbildningsmiljöer. Ett särskilt fokus ligger på att utforma pedagogiska lokaler så att de blir inkluderande och inte stärker könsstereotypa mönster.

Eftersom alla elever med extra stort behov av stöd ska få det stöd de behöver, oavsett kön, har utbildningsnämnden gjort en jämställdhetsanalys av hur resurserna fördelas i denna grupp.

För att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden som leder till en ojämfälld ekonomi, arbetar kommunen för att motverka könsstereotypa utbildningsval. Gymnasiemässan är en av flera aktiviteter där utbildningsnämnden uppmuntrar studieval som inte begränsas av könsnormer. Ett annat exempel är arbetsmarknadsnämnden som tar in fler kvinnor än män på elektronikåtervinnningen och skapar fler platser för män inom vuxenutbildningen, bland annat genom ett utökat uppsökande arbete.

Även inom kulturområdet arbetar kommunen för att bryta könsstereotypa val. Uppsala Konsert och Kongress har till exempel skapat Citykollo för ungdomar – ett gratis dagläger med kultur eller vetenskap, där ungdomarna uppmuntras att prova båda inriktningarna.

Kvinnor och män ska
ha samma makt att
forma samhället och
sitt eget liv.

04

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet. De ska också ha samma möjligheter att både ge och få omsorg, på lika villkor.

Så här ser det ut i Uppsala

- Både i riket och i Uppsala har skillnaderna mellan könen minskat när det gäller tid för obetalt arbete, under perioden 1990–2010.
- Nationell statistik visar att stora skillnader finns kvar bland ensamstående småbarnsföräldrar, där kvinnor lägger ner mer tid än män.
- Uppsala har en stor andel barn 1–5 år i barnomsorg, på samma nivå som jämförbara kommuner.
- För barn 10–12 år har Uppsala lägre siffror för fritidshem än jämförbara kommuner.

Det här gör Uppsala kommun

Kommunen bidrar med flera insatser till en jämnare fördelning av obetalt hem- och omsorgsarbete. Ett exempel är jämställda biståndsbedömningar som görs i flera nämnder. Genom en jämställd biståndsbedömning ser kommunen till att beslut enbart baseras på individens behov av omsorg, och inte på medvetna eller omedvetna föreställningar om kön. Även anhöriga ska ha rätt till att ge det stöd de vill och kan ge, och inte förväntas ge ett visst stöd utifrån sitt kön.

Som ett led i arbetet genomför kommunen också utbildningar om normkritik och jämställdhet för biståndshandläggare. Uppsala kommun inför ett nytt IT-system som sätter individens behov i centrum och som tar fram detaljerad och könsuppdelad statistik.

Barnomsorgen är ett annat område som berör det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Både förskolor och fritidshem i Uppsala får högt betyg av vårdnadshavare. Att kommunen har en barnomsorg med hög kvalitet påverkar om föräldrar väljer att arbeta eller att vara hemma med sina barn. Kommunen erbjuder förskoleplats till barn från ett år och uppåt inom fyra månader efter att ansökan har kommit in. Men inte alla får sitt förstahandsval.

Även som arbetsgivare bidrar kommunen till delmålet. Till exempel arbetar Uppsalahem för ett mer jämställt uttag av föräldraledighet i organisationen.

05

Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa. De ska också erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

Så här ser det ut i Uppsala

- Uppsalas invånare har bättre hälsa än i jämförbara kommuner, och män bättre än kvinnor.
- Ungdomar upplever att de mår sämre än tidigare, och flickor sämre än pojkar. Sämst mår ungdomar som varken identifierar sig som flicka eller pojke.
- Höft- och lårfrakturer är dubbelt så vanligt bland kvinnor än män, över 65 år.
- Väntetiden till särskilt boende för äldre har sjunkit, både för kvinnor och män.
- Riskabla alkoholvanor är vanligare bland män än kvinnor.
- Sjukfrånvaron har ökat bland kommunanställda, och mer hos kvinnor än hos män.

- Betydligt fler män än kvinnor begår självmord i Uppsala län. 2017 begick 29 män självmord och 8 kvinnor.

Det här gör Uppsala kommun

Mycket av kommunens arbete med psykisk hälsa, trygghet och goda arbetsvillkor bidrar till jämställd hälsa i Uppsala.

För att förbättra hälsan, både för kommunanställda och invånare, har kommunen utbildningar om normer, hbtq och psykisk ohälsa. En höjd medvetenhet och kompetens leder till en tryggare och mer inkluderande arbetsplats. Det leder också till att man lättare bemöter alla i kommunens verksamheter på ett gott och likvärdigt sätt.

Trygghet är ett prioriterat område för kommunen, och många insatser för trygghet har en direkt påverkan på jämställd hälsa. Det gäller allt från att göra ute- och närmiljön tryggare och se till att äldre lätt ska kunna uppleva kultur, till att införa innovativa lösningar, som läkemedelsrobotar, inom hemvården.

Kommunen arbetar också för bättre arbetsvillkor och hälsa bland medarbetare, oavsett kön. Man har skapat bättre villkor för bristyrken, som garanterad heltid för undersköterskor och barnskötare. Ett annat exempel är karriärvägar för socialsekreterare och socionomer. Ett förslag finns för grön rehab i naturen, för att minska stressrelaterad ohälsa. Genom att utveckla den tillsbaserade styrningen tar arbetsgivaren tillvara medarbetares engagemang och kompetens, något som också påverkar jämställd hälsa.

06

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Det gäller alla yttringar av fysiskt, psykiskt, sexuellt och hedersrelaterat våld, samt hot om våld, prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Även mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet omfattas av delmålet.

Så här ser det ut i Uppsala

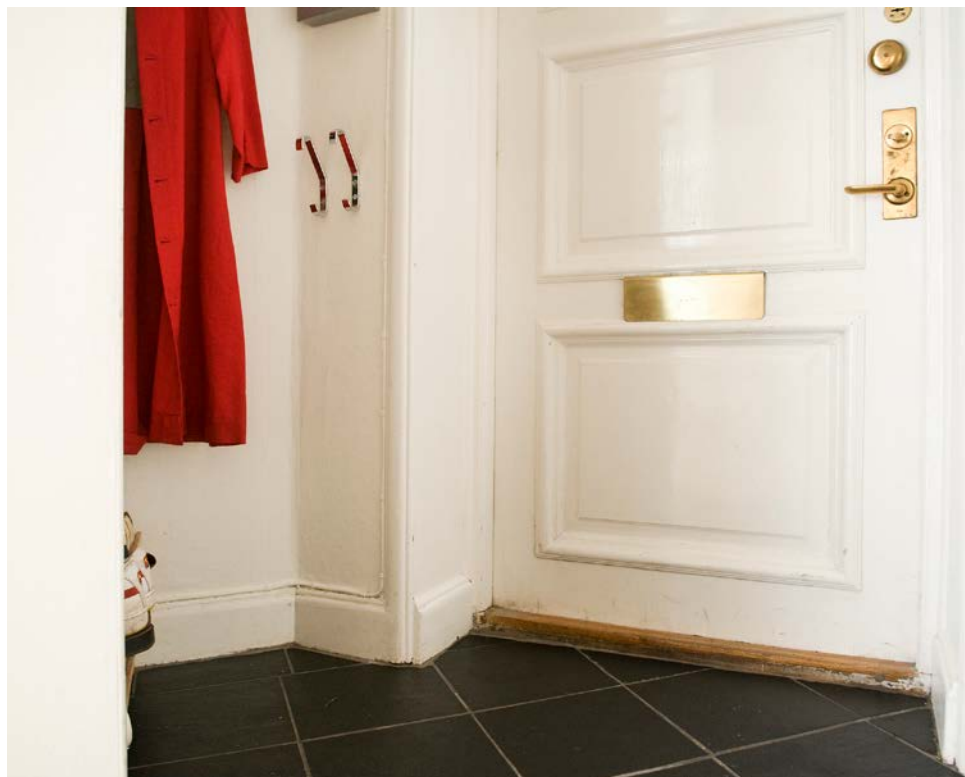
- Antalet anmälda brott om grov kvinnofridskränkning (upprepade kränkningar) har ökat markant i Uppsala, medan de sjunker i jämförbara kommuner.
- Det har blivit färre anmälda misshandelsbrott mot kvinna i nära relation.
- Dubbelt så många flickor (20 procent) som pojkar (10 procent) upplever att de förväntas vänta med sex till de gifter sig. Andelen är störst bland ungdomar med utomnordiskt födda föräldrar. Förväntningarna begränsar handlingsutrymmet framför allt för flickor, men även för pojkar.

Det här gör Uppsala kommun

2016 antog kommunen ett program mot kvinnofridskränkningar och våld i nära relationer. Det pågår aktiviteter inom flera nämnder och bolag, många knutna till programmet.

För att minska tillfälliga och dyra boenden arbetar kommunen bland annat för att kunna erbjuda 2 000 bostäder för kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Dessa kvinnor deltar i arbetet, vilket ger bättre förutsättningar för långsiktighet. Ett annat exempel är kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck i Uppsala kommun, för att kunna ta fram träffsäkra åtgärder.

Socialnämnden har ingått ett idéburet offentligt partnerskap med tjejeers rätt i samhället (TRIS). Nämnden stödjer också mottagningen mot våld i nära relationer (MVU) och Uppsala kvinnojour. Uppsalahem har i samarbete med socialnämnden och TRIS infört verktyget Huskurage, för att förhindra och förebygga våld i nära relationer i grannskapet.

Nya rutiner och checklistor i nämnderna ska ge en jämställd handläggning och stärka rättssäkerheten. Kommunen tar fram arbetssätt för att upptäcka och agera mot förtryck och våld. Våldsutsatta får också information om sinamöjligheter till stöd och hjälp.

Avslutning

Uppsala kommun har flera jämställdshetsutmaningar att möta framöver. Mäns våld mot kvinnor, ungdomars dåliga mående och den höga sjukfrånvaron hos kvinnor är några. Kommunens arbete bidrar till ett mer jämställt Uppsala, men arbetet behöver utvecklas och bli mer intensivt för att större förändringar ska ske.

Det finns en försiktigt positiv utveckling i Uppsala kommun när det gäller makt och delaktighet (delmål 1) och jämställd ekonomi (delmål 2). Uppsala kommun bidrar till att kvinnor och män har samma makt och möjlighet att forma samhället och sina egna liv – både som arbetsgivare, servicegivare och samhällsutvecklare. Men kommunens arbete behöver utvecklas och bli mer intensivt framför allt inom jämställd hälsa (delmål 5) och mäns våld mot kvinnor (delmål 6).

STÄRKTA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR JÄMSTÄLLDHET

Kommunen har bidragit till ökad jämställdhet i Uppsala genom att

- införa en tydligare och mer jämställdhetsintegrerad styrning
- öka efterfrågan på hållbarhetsperspektiv i uppdragen
- öka kompetensen om jämställdhet
- samla in och analysera könsuppdelad statistik
- sprida kunskap om arbetet med jämställdhet
- utveckla samverkansforum för ökad kunskap
- koppla jämställdhetsarbetet till kvalitetsarbetet
- flytta jämställdhetsarbetet till ordinarie verksamheter.

VAD KOMMUNEN BEHÖVER UTVECKLA FRAMÖVER

Integrera jämställdhetsperspektivet

Mycket jämställdhetsarbete görs inom särskilda jämställdhetsuppdrag. Kommunen behöver bli ännu bättre på att ta in jämställdhetsperspektivet i planering, uppföljning och utveckling av ordinarie verksamhet.

Möta alla jämställdhetsutmaningar

Kommunens åtgärder möter inte fullt ut alla de utmaningar som Uppsala står inför. De identifierade utmaningarna kan användas som utgångspunkt för uppdrag och åtgärder i högre grad.

Arbeta utifrån ett intersektionellt perspektiv

Att arbeta intersektionellt betyder att man tar hänsyn till fler perspektiv än kön – som ålder, social tillhörighet och etnicitet. Ett sådant arbetssätt behöver utvecklas för att man ska kunna rikta sig till olika grupper på ett mer träffsäkert sätt.

Kommunicera jämställdhetsarbetet

Uppsala kommun har många bra exempel på jämställdhetsarbete. Dessa exempel behöver kommuniceras tydligare för att öka kunskapen hos både invånare och medarbetare om Uppsalas jämställdhetsutmaningar, och vad kommunen gör för att möta dem.

Utveckla arbetet för en jämställd resursanvändning

Formerna för ett koncernövergripande arbete som säkerställer en jämställd resursanvändning behöver utvecklas.

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Det är jämställdhetspolitikens övergripande mål i Sverige.

I den här skriften kan du läsa om hur det ser ut i Uppsala idag och vad kommunen gör för att bidra till ett jämställt Uppsala.